

Förslövs kyrka

Lunds stift



Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

KARL JOHAN KEMBER, 2016-11-14

jais
arkitekter
—

Svenska kyrkan 
LUNDS STIFT

Förslövs kyrka

Förslöv- Grevie församling, Bjäre kontrakt, Lunds stift
Förslövs socken, Förslöv 30:1, Båstads kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Förslöv ligger på Hallandsåsens södra sida några kilometer sydost om Båstad. Norr och öster om samhället är landskapet kuperat med blandskog, för att i söder övergå i en flack och uppodlad slättbygd. Trakten har brukats sedan förhistorisk tid; på Bjärehalvön finns ett för Skåne ovanligt rikt bestånd av fasta fornlämningar. Ortsnamnet Förslöv finns omnämnt från 1289. På samma plats som den nuvarande kyrkan fanns då en romansk sockenkyrka. Fram tills 1800-talet var Förslöv en typisk bondby. I och med skiftesreformerna under 1820- 40-talen kom bykärnan att splittras; nya gårdar växte fram isolerat i landskapet, som bands samman med större vägar. Byn utvecklades från väggkorsningen vid kyrkan, mellan det som idag är Vantinge- och Vistorpsvägen. Under 1880-talet etablerades Västkustsbanan väster om orten och ett nytt stations-samhälle, Förslövsholm, växte upp kring den idag rivna stationen. Av detta återstår idag några småhus längs Mercurivägen söder om kyrkan. 1960-talet innebar en snabb expansion för industrin och arbetskraften drogs till bygdens fabriker, bl.a. Peab som ännu har sitt huvudkontor i samhället. I tidens anda lades stationen samtidigt ned, och många flerfamiljshus uppfördes på bilismens villkor i samhällets utkanter. Successiva planer drev fram nya bostadsområden, handels- och servicecentrum. Expansionen avstannade vid mitten av 1980- talet. Sedan 2015 har Förslöv åter järnvägsstation.

Kyrkan ligger längs Vantingevägen, en bred och tättrafikerad huvudgata som drar rakt genom samhället. Längs gatan finns bl.a. affär, vårdcentral, bensinstation, bank och skola i glest placerade byggnader, omgärdade av parkeringar. Kyrkans närmsta granne är charkuteriet och familjeföretaget Heberleins, som legat på samma plats sedan det etablerades som slakteri i början av 1930-talet. På västra sidan om gatan ligger det f.d. kommunalhuset från 1909, som idag används som galleri. På andra sidan kyrkogården rinner den delvis kulverterade Möllebäcken, omgiven av lövträd som gräns mot villaområdet i byns östra del. Nordost om kyrkoanläggningen ligger församlingshemmet och pastorsexpeditionen, inrymt i den f.d. prästgården, vars äldsta delar är från 1785.

Kyrkobyggnaden

Förslövs kyrkliga historia går tillbaka till medeltiden, sannolikt till 1100-1200-talet, då

den första sockenkyrkan lär ha rests på samma plats som den nuvarande helgedomen. Inte mycket är känt om den romanska kyrkan, bl.a. eftersom de äldsta kyrkoböckerna förstörts när prästgården brunnit, men man vet att den var uppförd i gråsten, hade rundbågig stil och var 14 alnar bred och 50 alnar lång. Under senmedeltiden tillkom, i samband att kyrkan gotiserades, ett vapenhus i söder och ytterligare en utbyggnad vid korets södra sida. Enligt en beskrivning från 1747 användes även den som vapenhus, men lär senare ha gjorts om till sakristia. Sådana blev av praktiska skäl allt vanligare på 1700-talet. I kyrkorummet fanns predikstol och altarpupsats, som numer är försvunna. Det enda som idag finns bevarat bland den gamla kyrkans fasta inventarier är några snidade träfigurer, som lär ha suttit på predikstolen. Enligt en inventering 1981 ska det också finnas en profilerad omfattningssten, som tros ha tillhört kyrkans sydportal.

Fram till mitten på 1700-talet hängde kyrkklockan i en fristående klockstapel. I syfte att förbättra ringningen beslutade man 1775 att foga ett västtorn till kyrkan. Tornet fick rida på den medeltida västgaveln, och kopplades till långhuset genom en valvbåge. Fasaderna gjordes i oputsat gråstensmurverk och taket täcktes med tegelpannor.

Befolkningen i Skåne växte snabbt under 1800-talet. Mer än en tredjedel av landskapets kyrkor lär ha rivits under seklet, för att lämna plats åt större kyrkorum. Första förslaget till en ny kyrka i Förslöv lämnades redan 1803 av G.U. Boman. Efter att ha förkastat detta, och en andra skiss av A. Törnqvist, fastnade församlingen 1849 vid byggmästaren W. Westessons ritningar. Sedan dessa bearbetats av F. W. Scholander vid Överintendentsämbetet, kom dagens kyrka att färdigställas 1851 av murarmästare J. Hallberg. Den medeltida kyrkan revs, och till tornet fogades ett nytt kyrkorum och en östsakristia. Stenen från gamla kyrkan tillvaratogs delvis i de nya murarna. Listverk och omfattningar gjordes i oputsat tegel, inspirerade av C. G. Brunius medeltidsstil. Fönstren fick blyinfattat glas och taken belades med skiffer, sedan dugligt takspån inte gick att hitta. Även tornet föreslogs putsas och förses med bl.a. rosettfönster, åtgärder som aldrig kom att realiseras. Inte heller revs valvet över tornets bottenvåning, så som Westesson förordat, utan blev kvar precis som den utvändiga uppgången till tornet. Däremot byggdes gavlarna mot väster och öster om med trappstigar. Vapenhuset pryddes med enkla kalkmålningar, bl.a. en lambrequindekor längs valvets sköldbågar. Dessa målningar är idag förputsade men togs fram inför reoveringen 1989-90.

1863 ändras den invändiga färgsättningen av kyrkorummet. Bänkar, dörrar m.m. ekådras, tredingtaket målas i gult och blått och altarskranket bronseras.

1929 grävs ett pannrum ut under sakristian.

1952-53 restaureras kyrkan av domkyrkoarkitekt Eiler Graebe. Skiffertaket lagas, tornporten byts ut mot en ny med återvunnet blyglas i ovanljuset och solbänkarna av tegel

ersätts med granit. Kyrkorummet förändras samtidigt radikalt. All fast inredning och de invändiga snickerierna ommålas. Bibelcitatet över altarnischen målas över, liksom friserna längs innertaket takfot, då väggarna färgas enhetligt vita. Bänkarna förkortas och golven läggs om med tegel resp. kalksten. Förslövskonstnären Pär Siegård tar fram ritningar till en ny dopfont och målningar på bänkarna och läktarbarriären.

1961 fortsätter Graebes och Siegårds transformation av kyrkan. Portalerna mellan kor och sakristia görs om; kulkorsen ovan dörrarna tas bort, och dörrbladen kläds med träpanel. Hela korväggen täcks av en freskmålning efter Siegårds skisser. Altarprydnaden, sedan 1900 en kopia av Thorvaldsens Kristusfigur, byts på nytt mot ett träkors.

1971 görs en utvändig renovering av kyrkan, återigen efter Graebes anvisningar. Skiffertaket och avtäckningarna av galvad plåt ersätts genomgående med kopparplåt.

1989-1990 görs en restaurering av kyrkan efter Wikerstål & Forsbergs handlingar. Fasaderna putslagas och målas. Sakristiadörren, ljudluckorna och fönstren byts mot nya med utseende lika befintliga. Dörren mellan vapenhus och långhus förnyas. Korväggens nedre del och altarnischen tunnslammas, bänkarna målas i grått och orange och de trärena dörrarna i korväggen i grågrönt. Golven i sakristian och på läktaren täcks med nya mattor, kyrkorummet tillgänglighetsanpassas och koret utvidgas genom att främsta bänkraden tas bort. Läktartrapporna underbyggs med förråd bakom panelväggar och alla tekniska installationer förnyas. Radiatorerna längs långhusets fasader byggs in i väggfasta bänkar. Textilförvaringen förbättras och en personaltoalett inreds. Tornets mellanbjälklag repareras med friskt virke och förstärks med dragjärn.

Exteriör

Kyrkobyggnaden består av ett långhus med integrerat kor, en smalare östsakristia, båda från 1851, och ett rektangulärt västtorn [1] från 1775. Medeltida murverk finns dels i långhusets västgavel, som är delvis bevarad från gamla kyrkan, och dels som återvunnen sten i de yngre murverken. Under sakristian finns ett pannrum från 1929.

Kyrkan är troligtvis grundlagd på en kallmur av natursten. Alla murar är av gråsten. Tornmurverket är oputsat med oregelbunden skiftgång och utdragna fogar, övriga fasader är spritputsade och målade med kc-färg. Tornmurarna ansluter direkt till mark, övriga dagermurar står på en gråmålad, utskjutande sockel. Trapptinnarna på gavlarna är murade med gult tegel i blockförband och avtäckta med kopparplåt. På tornets mittinne står en kyrktupp. Längs långhusets och sakristians takfot går en oputsad takfotsgesims i rött tegel, uppbyggd av överst tre tegelsprång med i mitten ett strömskift, och nedanför dessa en rundbågsfris avslutad av putsade droppstenar. Det röda teglet återkommer som omfattningar kring både dörr- och fönsteröppningarna. På tornet möter yttermurarna det utkragande taket utan egentlig bearbetning.

Till kyrkorummet finns två entréer, huvudentrén genom tornets västportal och prästentrén genom sakristian. Tornportalen är rundbågig med en raktäckta pardörr och ett halvcirkelformat överljus från 1961, där två halvcirklar och en helrund båge skrivits in. Rutorna är blyspröjsade likt solfjädrar. Dörren är uppbyggd av ramverk i oljad ek, som indelats i kvadratiska fyllningar. Sakristiaporten, förnyad 1990 men med äldre glas och beslagning, är en pardörr utvändigt klädd med brunrödmålad panel i rombmönster. Ovan dörren sitter ett lunettfönster av liknande typ som tornportens. Förutom dessa dörrar finns en modern dörr till källaren under sakristian, och en brädklädd, brunrödmålad dörr med dekorativa smidesbeslag till tornets övre våningar. Torndörren nås genom en delvis putsad granittrappa med ett enkelt smidesräcke.



[1]: Tornet från väster

De vitmålade träfönstren, insatta 1990, är fördelade på fem horisontella axlar genom kyrkorummet och en axel genom sakristian. De är alla rundbågiga och uppbyggda av två rundbågigt täckta bågar och överst en cirkelformad båge. De nedre bågar är indelade med träspröjsar i vardera 10 lufter, medan rundfönstren är blyspröjsade likt blommor. Glasen är genomgående typ antikglas. Solbänkarna är sedan 1953 gjorda av räfflad granit. På insidan av fönstren sitter tilläggsbågar, indelade på motsvarande sätt som de yttre, i tre fasta lufter glasade med klart isolerglas.

Till tornets klockvåning finns i varje väderstreck två stickbågiga, vitputsade ljudöppningar, försedda med rundbågiga ljudluckor från 1990. De är utvändigt klädda med stående, brunmålad spontad panel och beslagna med återvunna, äldre bandgångjärn.

Taken täcks av kopparplåt från 1971, lagd i skivtäckning med halvt förskjutna hakfalsar. Alla tak är sadeltak med dubbla fall, sakristians- med en valmad avslutning.

Interiör

Tornets bottenvåning upptas helt av vapenhuset. Det är täckt med ett vitputsat, halvstens kryssvalv utan markerade ribbor, som i rummets hörn vilar på murklackar med vulster som kapital. I den medeltida väggen mot öster finns en rundbågig öppning från 1775 med en icke bärande, ljusgråmålad panelvägg mot långhuset. I plankväggen sitter en pardörr, uppbyggd av ramverk och med fransk spegelindelning. Golvet är av fogat marktegel lagt i halvförband. En mittgång finns markerad med kvadratiska plattor.

Kyrkorummet [2] är täckt av ett tredingstak, klädd med pärlspontad, ljus gråmålad panel mellan takstolarnas synliga inre remstycken, hanband och sparrar med utskurna dekorer. Mötet mellan de vitputsade väggarna och taket betonas av en profilerad list, som sitter en bit ner på muren. Längs den västra väggen går en vitmålad dragbjälke.

Långhusets västra del upptas av orgelläktaren, som vilar på kvadratiska, marmorerade pelare och pilastrar. Till läktaren går två symmetriska trätrappor med öppna räcken. Båda trapporna är underbyggda med förråds- och teknikutrymmen bakom vitmålade panelväggar. Orgelbarriären är uppdelad i tre täta partier av vitmålat ramverk och gulbeigt marmorerade speglar. I mittpartiets speglar finns tre målningar, utförda av Kaj Siesjö efter Pär Siegårds skisser, som föreställer Jesu intåg i Jerusalem. Läktarens undersida är klädd med vitmålad panel, ovensidan med linoleummatta.



[2]: Kyrkorummet från orgelläktaren

Långhuset är inrett med två fristående bänkkvarter [3], ställda på ett lackat brädgolv. Längs ytterfasaderna löper väggfasta sittbänkar med inbyggda radiatorer. Gångarna är belagda med marktegel från 1952-53, av samma rektangulära typ som i vapenhuset. Golvets främre del sluttar som en ramp upp mot det något högre belägna koret. Den främre delen av långhuset upptas av det fullbreda koret, som markeras genom sitt golv av kalkstensplattor från 1952-53. Predikstolen står på korets norra sida, dopfunten på dess södra. Korväggen är uppförd i slammat, gulrosafärgat tegel. I mitten av väggen finns en långsmal, rundbågig altarnisch, på ömse sidor flankerad av grågrönmålade, panelklädda dörrar mot förråd och sakristia. Ovan dörrarna och kring altarnischen

finns en monumentalmålning, påbörjad av Pär Siegård och avslutad efter hans död 1961 av medhjälparen Karl- Einar Andersson. Fresken ”Trons under” [4] är indelad i fem scener; nederst syns t.v. Jesus som sträcker ut handen till Petrus, t.h. Jesus som stillar stormen. Ovanför ett stiliserat tandsnitt finns bilder av jordbrukets- och stadens människor, och som centralmotiv Kristusgestalten ”Kommen till mig”.



[3]: Bänkar, målningar av Kaj Siesjö



[4]: Utsnitt från Pär Siegårds monumentalmålning

Sakristian har gjutet golv täckt med heltäckningsmatta, slätputsade väggar och inner-tak av gips. Rummet är möblerat med bl.a. fasta skåp för textilier. Från sakristian nås en liten personaltoalett, gömd bakom en gråmålad skärmvägg i ramverkskonstruktion. Genom en lucka i taket når man vinden ovan sakristian. Dess takkonstruktion består av språng- och stickstolar av furu. Underlagstaket är en spontad brädpanel.

Vinden ovanför långhuset nås genom en lucka i tredingtaket. Takstolarna består av sparrar, hanband och tassar, som vilar på dubbla remstycken. Varannan takstol är förstärkt med sparrsaxar och stödben. Sparrsaxar, hanband och sparrar binds samman av korta strävor och horisontella bjälkar längs sparrarnas insidor. Undertaket är inbrädat.

Tornets övre våningar har mellanbjälklag av furu. På bjälkarna ligger obehandlade brädgolv. Väggarnas gråstensmurverk är slammat. I östra muren märks två igensatta öppningar: På första våningen, strax ovan kryssvalvet, syns övre delen av en rundbågig öppning av okänd ålder, på andra planet anas det hål som en gång lett mot den medeltida kyrkvinden. På klockvåningen märks några ursparningar som möjligen fungerat som upplag för någon äldre bjälklagskonstruktion. Tornets taklag bärs av tre sorters takstolar. De enklaste består av endast sparrar och tassar, övriga av sparrar, hanband i två nivåer, stödben och tassar resp. bindbjälkar. Undertaket är inbrädat.

Inredning och inventarier

Altaret från ca 1850 är byggt som en ramverkskonstruktion av målat trä. Framsidan är indelad med 10 gulorangemarmorade speglar, de tre största prydda med vardera två rundbågsomramade fält. Altaret står på ett podium i altarnischen.

Altarkorset från 1961 är odekorerat, tillverkat av sågad och mörkbetsad furu.

Altarringen från ca 1850 är tredelad med två grindar och en välvd framsida. Räckets är byggt av figursågade bräder, som bär en tygklädd överliggare. Samma orangeröda tyg finns på knäfallet, också tapetserat 1990.

Dopfunten [5] är formgiven 1952 av Pär Siegård. Den är snidad av en ekstock, som man hittat i en torvmosse i Önnarp. Foten är cylindrisk och lätt profilerad, cuppan bägarformad med utskurna dekorer med religiösa motiv.

Predikstolen av trä inköptes 1875. Den sexsidiga korgen, som vilar på en profilerad fot, nås genom en rak trappa med tätt räcke. Det är byggt av ramverk med rundbågigt inramade, gulorangemarmorade speglar. Samma arkadmotiv finns på korgens sidor, uppbyggda av större mittfält mellan över- och understycken av gröngråa speglar och profilerade listverk. Ovanför korgen hänger en baldakin, prydd med trepass- och rundbågsfriser och krönt av ett förgyllt klot med kors. Under taket hänger en förgylld duva.

Bänkinredningen [3] är samtida med 1850-talskyrkan. Bänkarna är byggda av ramverk med släta, gråmålade gavlar och gulorangemarmorade spegeldörrar. I samband med Graebes restaurering 1852 förkortades bänkarna, så att det blev gångar runt kvarteren. Några av de gamla delarna står idag i tornet. Sidorna mot fasaderna omgestaltades utan dörrar och med släta gavlar. Samtidigt fick skärmarna mot koret målningar av Kaj Siesjö efter skisser av Pär Siegård. I varannan spegel målades religiösa figurer.

Orgeln [6], byggd 1972 av Mårtenssons orgelfabrik i Lund, har 27 stämmor fördelade på tre manualer och pedal. Orgelverket är installerat bakom orgelfasaden från 1862, ritad av N. R. Pettersson för kyrkans första orgel. Fasaden var tidigare sammanbyggd med läktarbarriären, men när dagens orgel sattes in byggdes fasaden om till fristående med en ny nedre del. Mittpartiet från 1929, med målningar av Pär Siegård från 1952, togs samtidigt bort och integrerades med läktarbarriären. 1800-talsfasaden är arkitektoniskt uppbyggd i nyrenässansstil med tre öppna, rundbågigt omfattade pipfält skilda av pilastrar. Mittfältet är förhöjt och omfattat av två kopplade rundbågar inskrivna i en större rundbåge. Fälten avslutas uppåt av kransgesimser med vegetativa dekorer.

På norra sidan av orgelläktaren står dessutom ett *spelbord* från den föregående orgeln, byggd 1929 av Magnussons orgelbyggeri i Göteborg. I pipmaterialet finns några stämmor från kyrkans första orgel, byggd 1862 av A.V. Lundahl i Malmö.

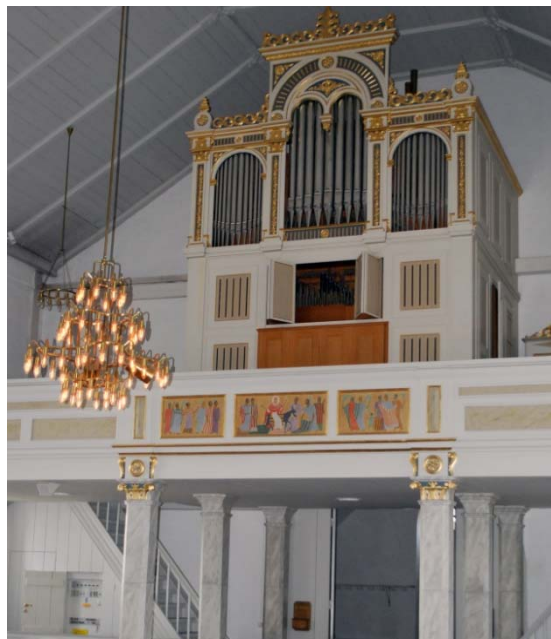
Lillklockan, som hängde redan i klockstapeln som fanns före 1775, är omgjuten 1830 och senast 1904 av Jo.A. Beckman & Co i Stockholm. *Storklockan* är tillverkad 1871 av en okänd gjutare. Båda klockorna pryds av palmettfriser och textmedaljonger.

Övrigt

Från den medeltida kyrkan har överförts ett fåtal föremål, bl.a. en *silverkalk* med tillhörande *paten* från 1720. Från 1600-talet finns endast ett *dopfat* och några *figurer*, som tros ha suttit på gamla kyrkans predikstol. Från 1900-talet finns flera inventarier, som är tillverkade av konstnärer i kretsen runt Pär Siegård. Bland dessa märks en *dopljusstake* av Christian Berg och fyra *lampetter* av Otto Djerf, gjorda efter Siegårds skisser.



[5]: Dopfund



[6]: Orgel

Kyrkogården

En av de äldsta bevarade kartorna från Förslöv, en enskifteskarta från 1817, visar en mycket splittrad by. Den rektangulära, muromgärdade kyrkogården ligger i mötet mellan nuvarande Vistorps- och Vantingevägen, isolerad utan någon granne förutom prästgården i nordost. Litet är känt om kyrkogårdens utformning vid denna tid, bl.a. eftersom det historiska arkivmaterialet är begränsat. I samband med att nya kyrkan byggdes 1851, lär kyrkogården ha omdisponerats. Äldre kort från denna tid visar på en frodig kyrkogård, med gravarna omgärdade av olika sorters träd och buskar, och kvarteren kantade av låga häckar mot grusgångarna. Noterbart är den stora mängden järnkors, samlade framför allt på norra sidan av kyrkogården.

Som en följd av samhällets expansion, tar man 1913 fram förslag till en utvidgning av kyrkogården i nordost. På Häradsekonomiska kartan från 1926-34 syns en stramt planerad utvidgning med två huvudgångar, och väster därom en idag riven folkskola. Norra delen av kyrkogårdsmuren rivs i samband med utvidgningen.

1935 uppförs en ny mur längs västra delen av kyrkogården. Grindarna tas till vara och

sätts i nya grindpartier. Året därpå görs en ny utvidgning, nu i sydväst, där ett bårhus placeras. En ny utvidgning görs 1972, nedanför slänten sydost om kyrkan. Här görs plats för en urngravplats. 1982 etableras en minneslund i trädningen direkt norr om detta område. 2005 invigs en askgravlund, utformad av kyrkovaktmästare Jan Dellermark och Sara Engström, på den f.d. skoltomten väster om 1913 års utvidgning.

Beskrivning

Kyrkogården ligger mitt i Förslöv, i vägkorset mellan Vistorps- och Vantingevägen. Terrängen lutar från söder relativt kraftigt upp mot höjdpåsen, där den äldsta delen av kyrkogården [7] är belägen. Den omges mot väst, och delvis mot norr, av en tegelavtäckt mur av kvadersten i jämna skift. I muren finns tre entréer; en öppning i muren från den grusade besöksparkeringen i nordväst, och gjutjärnsgrindar från vägen i sydväst och väster. I öster finns ett putsat, tegelavtäckt murparti som följer höjdpåsens topografi. Gravkvarteren avdelas av grusgångar, som leder runt kyrkan och vidare mot utvidgningarna. Några gångar är belagda med röd asfalt av tillgänglighetsskäl.

Marken är täckt av gräs med gravarna ställda i relativt obrutna rader. Gravplatserna saknar avgränsning, förutom ett fåtal med buxboms- eller stenkantsomgärdning. Gravmaterialet domineras av granit- och diabasvårdar från 1850 fram till 1900-talets början. Stenarna är resta med delade socklar och kors eller livstenar med brutna toppar. Det finns också ett stort bestånd av järnkors.



[7]: Äldsta delen av kyrkogården

Bland titlarna märks torpare, lantbrukare och åboer, liksom järnvägsförmän, stationskarlar, husarer och soldater. Till de äldsta gravarna hör en kalkstensvård över häradsprost Peter Wennerberg (1750-1821), även skeppspredikant vid Ostindiska kompaniet. Han var förgrundsgestalt i nya väckelserörelsen, och tog initiativet till den nya kyrkan. Personhistoriskt intressant är även vården över den framstående skulptören Christian Berg, ovanligt utformad med en liggande, mycket lång och odecorerad häll.

Från den äldsta delen av kyrkogården släntar marken ner mot de häckomgärdade utvidgningarna i sydväst (1938) och -ost (1972). Marken i väster är outlagd och används som parkering och till kyrkans bårhus. En asfalterad väg, kantad av hängbjörkar, går från bårhuset ut till landsvägen. På 70-talets utvidgning [8] står gravarna i gräs i långa rader, som följs av plattsatta gångar. Gravstenarna är låga och maskingjorda, med obearbetade baksidor som vänder sig mot väster. Mitt på området finns en sittplats med bänk och ett litet vattenspel formgivet av Johanna Djerf. I öster finns urngravplatser, och i nordost en

minneslund med minnessten och ljusbärare omgivna av grönska. Därifrån leder en grind i muren mot promenadstråket och Möllebäcken öster om kyrkan.



[8]: Utvidgningen från 1972 mot sydöst



[9]: Utvidgningen från 1913 mot söder

Utvidgningen från 1913 [9] avdelas av två korslagda huvudgångar. Den nordsydliga grusgången, som leder från kyrkan till en entré vid vägen norr om anläggningen, är kantad av höga tujor. Vårdarna i söder är ställda i gräs, vanligen utan yttre avgränsning, för att mot norr övergå till ett område med grusade, buxbomskantade gravplatser. Gravmaterialet är varierat och till stora delar sentida. Bland vårdarna märks de över Pär Siegård (1877-1961) och professor Fredrik Böök (1883-1961), som även var litteraturkritiker och ledamot av Svenska Akademin. Nämnas kan också stenen över den lokalt uppmärksammade fiskaren ”Skärgubben” J P Andersson (1870-1951), som bodde isolerat ute på skäret. Hans liv tog en tvär vändning, då hans hus och alla hans tillhörigheter spolades bort under en storm. Medlidande erbjöd honom en ny bostad, och han fortsatte sedan att fiska under flera år.

I nordvästra delen av kyrkogården, på den f.d. skoltomten vid vägkorsningen, finns en askgravlund. Den är smyckad med ljusbärare, olika växter, ett högt träkors på en gräskulle och tre obelisker, där man kan fästa minnesplaketter över de avlidna. Området är i övrigt grästäckt, och har ett metallstaket som avgränsning mot bilvägarna.

Byggnader på kyrkogården

På utvidgningen från 1938 finns ett *bårhus*, en vitputsad enplansbyggnad med sadeltak belagt med röda tegelpannor. Entrédörren är klädd med kopparplåt och omfattad av granit. På parkeringen nordväst om kyrkan finns två *ekonomibyggnader*, en äldre långa och en nyare, u-formad del från 1989, av vitmålat tegel med sadeltak av rött tegel.

Kulturhistorisk karaktärisering

Förlövs kyrka ligger på en svag höjd vid vägkorset mitt i samhället. Från att byn bestått av några hus vid kyrkan, växte orten vid förra sekelskiftet ut till ett stationssamhälle. Från

detta återstår en väl sammanhållen bostadsmiljö längs Mercurivägen, och vid kyrkan f.d. kommunalhuset från 1909 och slakteriet Heberleins från 1930-talet. Tillsammans med kyrkan och prästgården från 1785, som byggts ut och blivit församlingshem, förnimmas något av förra sekelskiftets sockencentrum. Dit hörde även folkskolan, som har ersatts av en modern skolbyggnad på andra sidan vägkorset. Under 1900-talet har Förslöv gjorts om till ett industrisamhälle, med många bostäder från 50- 70-tal och olika servicefunktioner, som ligger glest spridda i den trafikintensiva miljön. Kyrkogården är bullerutsatt, framför allt asklunden som bara avskiljs med ett metallstaket från vägen. På östra sidan, där bl.a. minneslunden ligger, är miljön lugnare längs grönstråket vid Möllebäcken.

Kyrkogården består av den äldsta delen och fem separata utvidgningar, alla med sin egen karaktär. Gränserna mellan områdena är avläsbara och gör det enkelt att uttolka kyrkogårdens utveckling. 1900-talets skötsel har gett området närmst kyrkan ett rationellt utseende, där växtmaterialet har begränsats, ytor gräsbesåtts, kyrkogårdsmuren delvis gjorts om och gångar asfalterats. Gravmaterialet är stort, dominerat av vårdar från tiden kring förra sekelskiftet. Bland dessa märks ett ovanligt rikt bestånd av järnkors, sannolikt ett av de största i stiftet. Gjutjärnet blev populärt under 1800-talet i samband med järnvägens utbredning och industrialiseringen. Uppluckrad är också utvidgningen från 1913, idag grässatt förutom ett fåtal grusgravar med buxbomsomgärdning. Gångsystemet med den tujakantade mittaxeln finns kvar och vittnar på en i grunden stram och klassicistiskt utformad anläggning, där stenarna till skillnad från på den äldsta delen av kyrkogården står med ryggarna mot varandra. Den fint belägna utvidgningen i sydost har typisk 1970-talskaraktär, med enhetligt låga och breda vårdar i granit, ställda i rader utan avgränsningar mellan gravplatserna. Individuella uttryck uttrycks istället i stenarnas informella dekorer.

Kyrkan är uppförd 1851, bortsett från tornet som är rest 1755. Därtill finns medeltida murverk i långhusets östgavel, som skonades från den romanska kyrkan när tornet restes. Tornet bevarar sin ursprungliga plan, och i huvuddragen sitt utseende. Trots att Westesson och Scholander ville annat, lät man tornet förbli oputsat när det nya kyrkorummet uppfördes. Sättet att markera byggnadsdelar från olika tider med olika ytskikt är relativt ovanligt bland kyrkorna från 1760-1860. Kyrkans exteriör är tydligt inspirerad av Brunius stil. Dit hör trappgavlarna, de rundbågiga listverken och omfattningarna i rött tegel, som bryter mot de vitkalkade murarna. Andra drag är nyklassicistiska, såsom de stora, rundbågiga fönstren och salskyrkoplanen med utbyggd östsakristia. Den största yttre visuella förändringen sedan uppförandet är, att alla tak lagts om med koppar istället för skiffer. Dörrar och fönster av låg kvalitet har bytts ut mot nya med de gamla som förlaga, vilket gjort att kyrkans karaktär kunnat bevaras.

Kyrkorummet täcks av ett tidigt tredingstak i trä, en konstruktion som blev allt vanligare efter 1860 istället för murade valv och den nyklassicistiska kyrkans typiska trätunnvalv. Kvar från 1800-talet är också predikstolen och altaret, vars framsida åter togs fram 1990,

orgelfasaden, läktaren och bänkarna, även om alla fått en ny färgsättning och de tre sistnämnda även byggts om. Altaret och predikstolen är samkomponerade, och liksom orgelfasaden fint utformade med ett renässansinspirerat formspråk.

Långhuset präglas främst av Eiler Graebes restaureringar under 1900-talet. Arbetena är typiska för de förändringar han vanligen genomförde; bänkarna byggdes om för ökad sittkomfort, koret omgestaltades och betonades, golven lades om med tegel och kyrkorummet målades i ljusa färger med vitt och grått som grund. Det mest påtagliga tillägget är fresken av Pär Siegård, som bör räknas som en av våra främsta 1900-talskyrkomålare. Verket från 1961 satte punkt för Siegårds monumentalmåleri, som inletts 1937 i Grevie kyrka och med undantag för Borås kyrka var begränsat till Skåne. Målningen i Förslöv hör till en mer abstrakt fas med förenklad figurteckning i kombination med ett mer traditionellt bildschema uppdelat i olika friser, som skickligt utnyttjar kyrkorummets uppåtriktade arkitektur. Genom motivet ”Trons under” vill Siegård visa på en tro som bär, som stillar oron i oss när något är svårt. I jämförelse med hans tidigare fresker är den tecknad i en kallare palett, något som möjligen kan bero på hans åldersstarr. Wikerstål & Forsbergs färgsättning balanserar på ett fint sätt Siegårds konstverk mot altarnischen och inredningen. Trots målningens storlek tillåts den slammade altarnischen och träkorset dominera korväggen. De blåa toner som tidigare fanns i bl.a. bänkar och knäfall har bytts mot en orangeröd nyans, som gett det annars väl svala kyrkorummet en varmare prägel. Speciellt för Förslövs kyrka är, i hur hög grad Siegård och kretsen kring honom påverkat interiören. Han har själv gjort skisserna till dopfunten, målningarna på bänkskärmarna och läktarbarriären, och hans vänner har skapat flera lösa inventarier av hög kvalitet.

Kyrkan innehar ett begränsat urval inventarier från äldre tid, däribland ett dopfat, en kalk och några trädetaljer som lär ha suttit på en äldre predikstol. Föremålen är i sig långt ifrån unika, men viktiga som länkar till den tidigare, och begränsat dokumenterade, kyrkan.

Att tänka på

- På kyrkogården bör utvidgningarnas enskilda karaktärer och äldre strukturer värnas. Kvarvarande järnkors bör värnas speciellt. Kyrkogårdens omgärdning bör ses över, t.ex. vid askgravlunden, där det befintliga staketet skulle kunna kompletteras med växter som skapade ett mot omvärlden mer avskilt rum.
- Medeltida murverk finns i östra långhusgaveln, vilket ställer krav på varsamhet vid ingrepp i denna vägg. Medeltida material kan också förekomma som återvunnen sten i de yngre murverken.
- Nuvarande färgsättning är till stora delar ett resultat av renoveringen 2000. Färgskalan är väl harmonierad med Siegårds fresk, samtidigt som den delvis skiljer sig från den palett han och Graebe skapade under 1950- och 60-talen.

Skydd m.m.

Kyrkan/kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enl. 4 kap. kulturmiljölagen.

Källor och litteratur

Kyrkobyggnader 1760-1860 - Del 1 Skåne och Blekinge, red. Erik Cinthio m.fl., RAÄ, 1989

Pär Siegård 1887-1961, red. Torkel Eriksson, Helsingborgs museum 1987

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg& Ingrid Sjöström, RAÄ, 2015

Underhållsplan för Förslövs kyrka 2005-10-28, Ponnert Arkitekter, Degeberga, 2005

Översiktsplan 08, Båstads kommun

Digitala arkivet, Helsingborgs Dagblad, <http://www.hd.se>

Regionmuseets i Kristianstads arkiv, Kristianstad, 1046 Förslöv, Kyrkor/Arkeologi

<http://www.forslovssocken.se>, hämtad 2016-02-21

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>, hämtad 2016-02-21

http://kmb.raa.se/cocoon/bild/public_search.html, hämtad 2016-02-21

<https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=657941>, hämtad 2016-02-21

Övriga uppgifter

Denna rapport om Förslövs kyrka, Bjäre kontrakt, har upprättats av:

Karl Johan Kember, Arkitekt SAR/MSA, Cert. sakkunnig avseende kulturvården,

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2016-02-11

Färdigställd rapport: 2016-11-14

Förslövs kyrka - byggnadsbeskrivning

Stomme:	Murverk – Natursten (gråsten) Murverk – Medeltida (endast långhusets västgavel)
Fasadmaterial:	Fasadmaterial lika med stommen (torn) Puts, sprit (övriga ytor)
Fasadkulör:	Vit (ej torn) Grå (sockel på långhus/kor och sakristia)
Takform:	Sadeltak, med dubbla fall Sadeltak, valmat (sakristia)
Taktäckningsmaterial:	Plåt - koppar, falsad, förskjutna hakfalsar
Byggnadsdel:	Långhus med integrerat kor i öster Sakristia – öster Torn – väster